

***Uniwersytety ludowe – pomiędzy starymi a nowymi wyzwaniem* pod redakcją naukową Tomasza Maliszewskiego i Małgorzaty Rosalskiej, Toruń 2016, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 408.**

DOI: 10.14746/bhw.2018.38.14

Redaktorzy/Autorzy recenzowanej pracy przedmiotem swoich rozważań uczynili niezwyczajną i specyficzną instytucję edukacji dorosłych – uniwersytet ludowy. Już samo podjęcie tej tematyki uważam za ważne i godne uznania. W *mainstreamowym* dyskursie andragogicznym brak jest bowiem odniesień do tradycji edukacji dorosłych, w tym zwłaszcza naszych rodzimych. Pojawiające się czasem na peryferiach głównego nurtu teksty poddające refleksji miniony dorobek pozostają na ogół niezauważone i nie mają udziału we współczesnym ujęciu edukacji dorosłych. Nie podejmując dyskusji nad powodami takiej sytuacji, bardzo pozytywnie w tym kontekście odnoszę się do recenzowanej pracy. Nie jest to jedynie praca wydobywająca z przeszłości zapomnianą instytucję, ale przede wszystkim praca, w której we wszystkich tekstach jest widoczna próba wskazania na te walory uniwersytetów ludowych, które zdecydowały o ich popularności oraz wysokiej ocenie andragogów, jak też ich uczestników, a które zostały zaniedbane w dzisiejszej edukacji ludzi dorosłych. Fenomen uniwersytetu ludowego, który ma różne źródła kulturowe, społeczne, a przede wszystkim swój czas historyczny, w którym się uoczniał, może dziś dla nas stanowić archiwum dla humanistycznej/hermeneutycznej refleksji nad edukacją dorosłych. Ten aspekt uważam za szczególnie istotny. Edukacja dorosłych we współczesnej Polsce, a także i poza nią, jest bowiem rozumiana jednowymiarowo. Zdominowana została przez racjonalność instrumentalną, zawłaszczającą przestrzeń edukacji do doświadczeń o porządku czynu, działania, a na marginesie zostawiła doświadczenia o porządku rozumienia, który – jak pisze Robert Kwaśnica – „tworzy się w rozmowie, czy szerzej – w doświadczeniu dyskursywnym”¹. Uniwersytet ludowy był przestrzenią, w której możliwa była rozmowa, dialog, wspólne poszukiwanie sensów, a nie jedynie nabywanie kompetencji do działania w różnych zakresach, aczkolwiek te również są istotne². Są to wzorce dostarczające nam inspiracji w myśleniu o edukacji dorosłych, języku, którym ją opisujemy, a przede wszystkim – edukacji, która buduje

¹ R. Kwaśnica, *Dyskurs edukacyjny po inwazji rozumu instrumentalnego. O potrzebie refleksyjności*, Wrocław 2014, s. 61.

² A. Stopińska-Pająk, *Uniwersytet ludowy w II Rzeczypospolitej. Społeczno-kulturowa przestrzeń spotkania i dialogu ludzi dorosłych*, w: E. Sapia-Drewniak, J. Janik-Komar (Red.): *Uniwersytety ludowe i inne formy oświaty dorosłych*, Opole 2010.

wrażliwość dyskursywną, służy poszukiwaniu sensu ludzkiego istnienia, daje szansę miejsca dla swobody *publicznego mówienia*³. Recenzowana publikacja, podejmując rozważania nad uniwersytetami ludowymi, przypomina, upowszechnia i wprowadza ponownie do dyskursu andragogicznego te zapomniane wartości. Są one niezwykle istotne dla współczesnego dorosłego, zagubionego, niepewnego, szukającego definicji swej dorosłości i poszukiwania własnej drogi biograficznej, kreowania tożsamości.

Drugi aspekt, który w mojej ocenie, szczególnie należy docenić, to przede wszystkim fakt, że książka jest dziełem wspólnym wielu środowisk naukowych. To jest wartość w dzisiejszych czasach bardzo istotna. Współpraca ta widoczna jest we wszystkich zakresach zarówno wydawniczych, jak redakcyjnych i merytorycznych. Przede wszystkim recenzowana monografia zbiorowa została wydana w ramach serii Szkoła-Państwo-Społeczeństwo, której redaktorem naukowym jest prof. dr hab. Romuald Grzybowski (Uniwersytet Gdański) jako jej piąty tom. Usytuowanie zatem problematyki uniwersytetów ludowych pośród innych zagadnień przywołanej triady jest, jak sądzę, uznaniem dla dorobku i wkładu uniwersytetów ludowych w kształtowanie świadomości społecznej Polaków/Polek. Można również mieć nadzieję, że przyczyni się do upowszechnienia tego dorobku w szerszym, nie tylko andragogicznym, środowisku. Ponadto praca została wydana we współpracy trzech instytucji: Kaszubskiego Uniwersytetu Ludowego w Wieżycy, Uniwersytetu Gdańskiego i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, co jest przykładem godnym naśladowania i uznania. Nie jest to bowiem częste zjawisko, zwłaszcza włączania do współpracy naukowej instytucji społecznych, edukacyjnych, funkcjonujących poza naukowym środowiskiem.

Wymiarem szczególnym, który ukazuje zakres współpracy i współdziałania na rzecz upowszechnienia wiedzy o uniwersytetach ludowych w Polsce, jest skład osobowy publikacji, poczynając od Redaktorów pracy, a kończąc na Autorach. Redakcja naukowa recenzowanej pracy została podjęta przez osoby z dwóch środowisk naukowych – dr Tomasz Maliszewski jest pracownikiem Akademii Pomorskiej w Słupsku, natomiast dr hab. Małgorzata Rosalska pracuje w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Redaktorzy monografii zaprosili do współpracy przedstawiciele różnych środowisk uniwersyteckich i szkół wyższych, publicznych i niepublicznych, reprezentantów różnych dyscyplin naukowych – historii, historii myśli pedagogicznej, andragogów, pedagogów oraz nauczycieli/edukatorów i pracowników instytucji edukacyjnych. Te dwadzieścia osób – Autorzy/Autorki monografii – swoimi tekstami objęło różne aspekty i konteksty funkcjonowania uniwersytetów ludowych. Zaprezentowane teksty w recenzowanej pracy zostały pogrupowane w pięciu częściach: I – Wątki wprowadzające, II – W kręgu katolickich uniwersytetów ludowych, III – Uniwersytet ludowy – idee, koncepcje i rozwiązania praktyczne, IV – Uniwersytet ludowy w polskich czasopismach pedagogicznych, V – Z ziemi pomorskiej. Zasługą Redaktorów naukowych, jest także ich opracowanie, uporządkowanie, które w sumie złożyło się na monografię, w której poczynione rozważania pokazują uniwersytet ludowy jako instytucję edukacji dorosłych, która nie tylko wczoraj, ale i dziś może wspomagać ludzi dorosłych w ich rozwoju.

³ M.P. Markowski, *Polityka wrażliwości. Wprowadzenie do humanistyki*, Kraków 2014, s. 83.

Publikacja *Uniwersytety ludowe – pomiędzy starymi a nowymi wyzwaniami* jest dobrym przykładem łączenia tradycji z teraźniejszością, co w kontekście zbliżającej się setnej rocznicy odzyskania niepodległości przez Polskę zyskuje dodatkowy walor.

Agnieszka Stopińska-Pająk